

Základy realistické kresby

Jana Petrásková

*Kreslení
pravou
mozkovou
hemisférou*

2. rozšířené vydání

GRADA®

Jana Petrásková

Základy realistické kresby

*Kreslení pravou
mozkovou hemisférou*

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Jana Petrásková

Základy realistické kresby

Kreslení pravou mozkovou hemisférou

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, Praha 7
obchod@grada.cz, www.grada.cz
tel.: +420 234 264 401
jako svou 8463. publikaci

Text Mgr. Jana Petrásková
Fotografie a obrázky z archivu autorky
Sazba a návrh obálky MgA. Kateřina Krédlová
Odpovědná redaktorka Ing. Jana Minářová

Počet stran 192
2. upravené a rozšířené vydání, Praha 2022
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a. s.

© Grada Publishing, a.s., 2022
Cover Design © Kateřina Krédlová, 2022

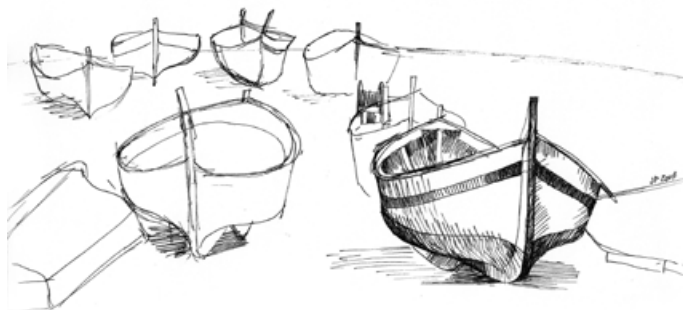
Názvy produktů, firem apod. použité v knize mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými ochrannými známkami příslušných vlastníků.

Doporučení a pracovní postupy v této knize byly autorem ověřeny, přesto nelze za ně převzít odpovědnost. Autor ani nakladatelství neručí za jakékoliv věcné, osobní ani majetkové škody.

ISBN 978-80-271-4816-5 (ePub)

ISBN 978-80-271-4815-8 (pdf)

ISBN 978-80-271-3120-4 (print)

Úvod

Proč se učit kreslit

Podle knihy, kterou právě otevíráte, se můžete naučit v krátké době dobře kreslit. Prošla zkouškou časem a mám ohlasy na to, že to opravdu jde.

Proč se v dnešní době učit kreslit? Máme přece nové technologie a programy, díky kterým můžeme upravovat a předělávat fotografie nebo přímo jejich pomocí vytvářet digitální obrazy. A přesto je vlastní tvorba klasickými nástroji něčím jedinečnou a nezastupitelnou. Tím, že zapojíme do tvorby své vlastní ruce a své vlastní smysly, se blíže propojíme se světem a se sebou samými. Zakusíme svět na vlastní kůži, na vlastní oči, svým vlastním srdcem. Pusťte se do tohoto dobrodružství a rozšířte obzory svého vnímání.

1a. *Autoportrét, 1. den, Ivana*

1b. *Autoportrét, 4. den, Ivana*

2a. *Autoportrét, 1. den, Patricie*

2b. *Autoportrét, 4. den, Patricie*

Pro koho je kniha určena

Kniha je určena především pro ty, kteří se chtějí naučit kreslit. Možná kreslíte už dlouhou dobu, ale stále tomu něco chybí, stále to „není ono“. Máte pocit, že jste dosáhli nějakého stupně dovednosti a dál to zkrátka nejde. Nuže, pusťte se nyní do nového dobrodružství. Zapomeňte na všechno, co jste se dosud pracně naučili. Přijměte nová cvičení jako výzvu, jako nový druh hry. Hrajte si, a pozorujte svět novými očima.

Kniha je také určena pro vás, milí kolegové, učitelky a učitelé výtvarné výchovy. Určitě umíte velice dobře kreslit, ale není snadné předat tuto dovednost svým žákům. Vidíte nedostatky v jejich práci, umíte je opravit, ale nevíte, jak studentům vysvětlit správný postup, jak je naučit dívat se na svět očima výtvarníka, jak to už umíte vy sami.

Tato kniha vám ukáže, v čem je ten rozdíl. Jako výtvarník si uvědomíte, co studenti potřebují vědět. Rozhodně to nejsou žádné samozřejmosti a dávno známé věci. Někdo si uchová takový dar vnímání od malička, jiný se to musí učit. Milí kolegové, projděte si úkoly této knihy nejprve sami, potom je zadejte svým studentům. Možná budete překvapeni jejich otázkami a samozřejmě také jejich pokrokem.

Dvě studentky výtvarné školy zdálky pozorovaly, jak učím studenty na mém kurzu kreslit. O přestávce si mě vzaly stranou: „Prosím tě, vysvětlí nám, co těm lidem říkáš.“ Tak jsem vysvětlovala. Studentky trpělivě poslouchaly a potom řekly: „Jani, a to jim tyto věci musíš opravdu říkat?“ Ano, musím. Pro každého to není samozřejmost.

Tato kniha je určena také pro vás, lektoři kurzů realistického kreslení. Víím, že tento kurz nevedou jen výtvarníci, ale také lektoři různých alternativních směrů. Nyní máte možnost zjistit, jak kreslí výtvarník, jak se dívá na postupy, se kterými pracujete jako terapeuti – nevýtvarníci. Jak jsem zjistila, tento přístup není vždy stejný.

Kniha je určena i pro vás, kdo máte rádi knihy o výtvarném umění a o výtvarných postupech. Doufám, že vás zaujme a sami si podle ní zkusíte kreslit.

Setkání s tvorbou – zkušenosti studentů

Učit někoho kreslit je nesmírné dobrodružství. Na kurzech jsem svědkem toho, jak se studentům poprvé něco povede, jakou z toho mají radost a jak se jim zvýší sebevědomí. Někteří si s překvapením uvědomí, jak se jim změnilo jejich vnímání.

Kamarádka Marcela mi vyprávěla, jaký měla zážitek, když vyšla ven po prvním dni kurzu. „Měla jsem pocit, že vnímám realitu kolem sebe úplně jinak než doposud – všechno bylo nějak barevnější, živější a hravější, všechno kolem mě se rozvinulo do prostoru. Cítila jsem se vším propojení a jednotu, byla jsem neskutečně překvapená – a šťastná.“

Dáša se věnuje automatické kresbě. Když si poprvé po kurzu nakreslila obrázek svou oblíbenou technikou, nestačila se divit. Lístky květů jsou mnohem lépe zpracované, také barvy září mnohem více. (Srovnání dvou Dášiných obrázků najdete v barevné příloze.)

Dana M. se naučila kreslit podle této knihy. Potom vyhrála výtvarnou soutěž, jako cenu dostala návštěvu ateliéru malíře a naučila se malovat. Dana píše: „Kreslení a malba mi změnily život. Představte si, že jsem nikdy v životě do svých 60 let ne-nakreslila ani domeček jedním tahem. Jsem však zářným příkladem a dokladem, že malovat do jisté míry umí a může každý. Jistě, nikdy ze mne nebude malíř, který bude vystavovat a na kterém budou galeristé loudit obrazy, ale jsem spokojená stará paní, která místo sledování seriálů radostně zuří nad mícháním barev a malováním všeho možného.“ Obrazy Dany najdete v barevné příloze.

Struktura knihy

Tato kniha je rozdělena na dny, podle toho, jak pracujeme na kurzu. Během prvního dne se studenti naučí sledovat a kreslit čáru, v průběhu druhého dne začnou vnímat plochy, třetí den je věnovaný světlu a stínu. Každý den je věnovaný jednomu z nástrojů kresby. Kapitoly označené podle dní ukazují, kolik práce je možné zvládnout během jednoho dne naplněného pilnou prací.

Doporučuji plnit úkoly v pořadí, v jakém jsou v knize uvedeny. Má to svou logiku. Teprve když zjistíte, jak správně vést čáru, můžete ji použít při budování ploch (inverzních prostorů). Teprve když se naučíte vnímat inverzní prostory jako celé plochy, můžete je obohatit světlem a stínem.

Téměř u každé lekce najdete dotazy studentů. Jsou to reálné dotazy z mých kurzů kreslení. Studenti mi takovými otázkami vždy velice pomáhají. UVědomím si tak, co ještě potřebují vysvětlit nebo co jsem nevysvětlila dost jasně. Pro vás mohou být tyto dotazy přehledným vodítkem.

3a. *Autoportrét, 1. den, Dana V.*

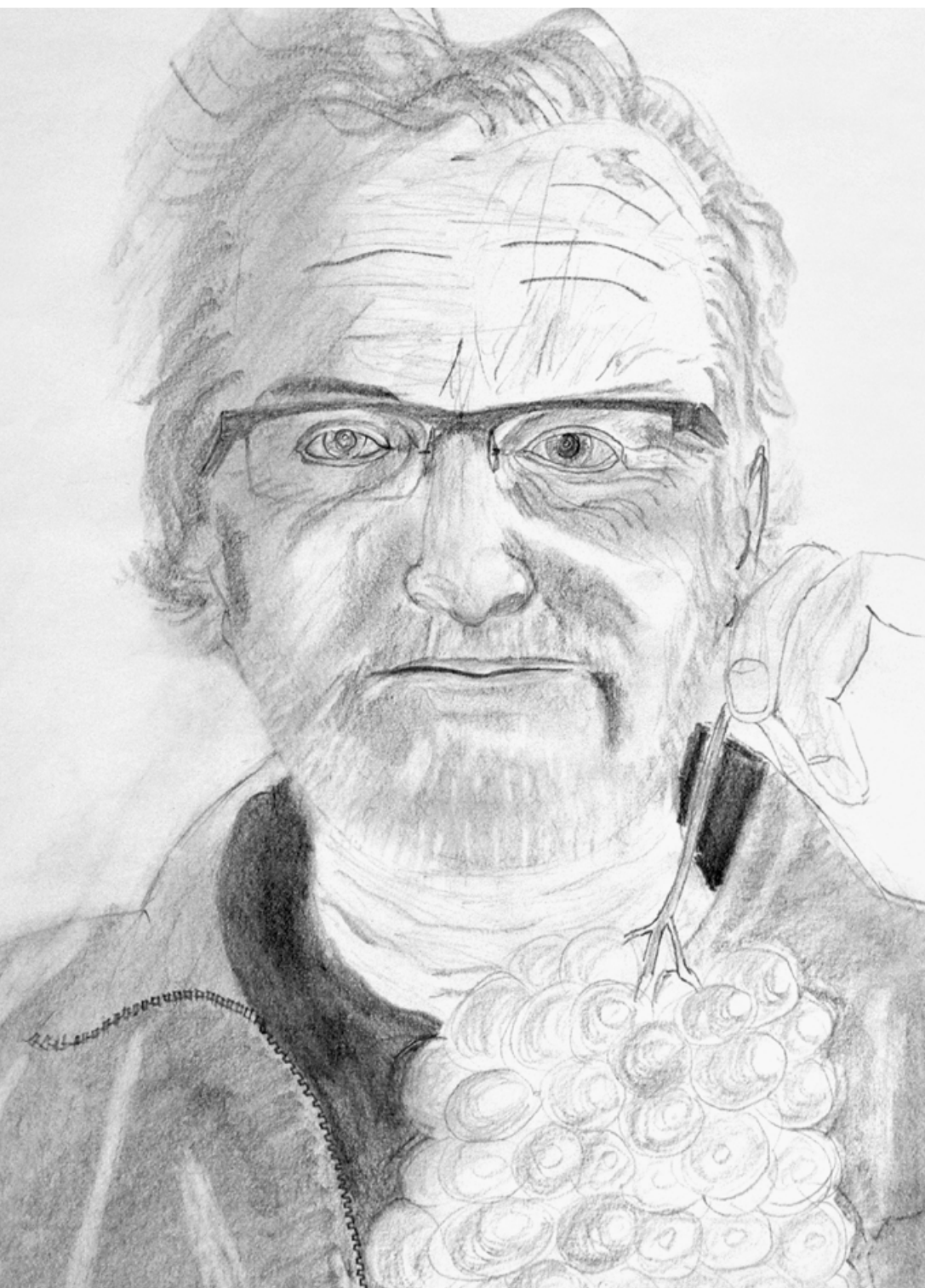
3b. *Autoportrét, 4. den, Dana V.*

4a. *Autoportrét, 1. den, Hanka*

4b. *Autoportrét, 4. den, Hanka*

5. Portrét Jana Kačera, 3. den, Petr

Dotazy studentů – staré otázky, nové odpovědi

Je opravdu možné naučit se kreslit podle knihy?

Ještě před několika lety jsem na tuto otázku nedokázala odpovědět. Pak jsem však měla to štěstí, že jsem poznala Danu M., která se naučila kreslit podle prvního vydání této knihy. Její obrazy najdete v barevné příloze a na dalších stránkách knihy. Samozřejmě účast na kurzu má své výhody – zeptáte se lektora přímo na svůj problém, opraví vám přímo vaši chybu. Při práci podle knihy se musíte spolehnout jen a jen na sebe.

Můžu podle knihy učit kreslit někoho jiného?

Ano, to je jeden z důvodů, proč jsem ji napsala. Učitelé výtvarné výchovy na školách mají k dispozici mnoho knih, nesetkala jsem se však dosud s žádnou příručkou, která by vysvětlovala metodické postupy realistického kreslení tak jasným a jednoduchým způsobem jako poskytuje tento kurz. Výtvarník velice rychle pochopí, čeho se zadání každé práce týká. Nejprve bych však doporučila, abyste si vyzkoušeli tyto úkoly sami pro sebe a opravdu podle doporučených postupů. Vím to sama ze své zkušenosti: šla jsem na kurz s tím, že už kreslit umím, že se budu jen dívat, jak to dělají jiní a učit se, co jim říkat. Když jsem se však pustila sama do kreslení, byla jsem velice překvapená, jak to funguje. Vyzkoušejte si techniky uvedené v této knize nejprve sami na sobě.

Je lepší učit se kreslit podle knihy nebo je lepší jít na kurz?

Každému vyhovuje něco jiného. Někdo se raději přihlásí do kurzu, protože má přímý kontakt s lektorem, jiný se učí sám po večerech ve volných chvílích.

Naučí se kreslit každý?

Samozřejmě, jde totiž o způsob vnímání. Kreslit se naučí každý, kdo ovládá ruku natolik, že se naučí například psát. Nenaучí se kreslit ten, kdo nechce. Pokud však přijde na kurz (aby mi dokázal, že ho kreslit nenaučím), tak se obvykle stane, že ho některý z úkolů natolik zaujme, že na svoje přesvědčení zapomene a kreslit se naučí.

Musím před kurzem umět aspoň trochu kreslit?

Není to nutné a někdy ani přínosné. Člověk, který teprve začíná kreslit, přistupuje k zadaným úkolům bez předsudků. Naopak výtvarník zkoumá tyto postupy a porovnává je s tím, co už umí. Úkoly prvních dvou dnů, které se věnují čáře, mu připadají velice jednoduché a snaží se je „vylepšit“. Pro výtvarníka je těžké oprostít se od toho, co už umí, a plnit jednoduchá počáteční zadání. Já osobně mám na kurzu nejraději lidi, kteří neumějí kreslit vůbec.

Mám nešikovné ruce.

V tom to není, záleží na vnímání a na vnitřním nastavení. Moje kamarádka Renata si už na střední škole vytvořila svůj velice osobní, avšak nadměru realistický styl. Pan profesor ji chtěl dovést k volnějšímu projevu, tak jí dal za úkol kreslit levou rukou. A víte, co se stalo? Do týdne kreslila zase svým osobním, velice realistickým stylem, ale levačkou.

To naučíš na kurzu kreslit za čtyři dny?

Naučím. Pro účastníka kurzu je to náročné, ale zvládne to. Jestli bude kreslit i po kurzu a bude tyto dovednosti dále rozvíjet, to už je jiná věc. Jako všechno ostatní, i kreslení je třeba nadále procvičovat. Možná máte podobnou zkušenost třeba s cizím jazykem – když ho nepoužíváte, zapomenete ho. Dobrá zpráva je, že když si ho chcete znovu oživit, už to nedá tolik práce.

Proč se učíme kreslit portréty? Vždyť jsou těžké.

Technikou, kterou se tu naučíte, můžete nakreslit cokoli. Portréty kreslíme právě proto, že jsou tak těžké. Když se vám povede portrét a člověku na obrázku zasvitne v oku ta správná jiskra, je to ten nejjistější důkaz, že jste se naučili kreslit správně.

Mohou podle této metody kreslit i děti?

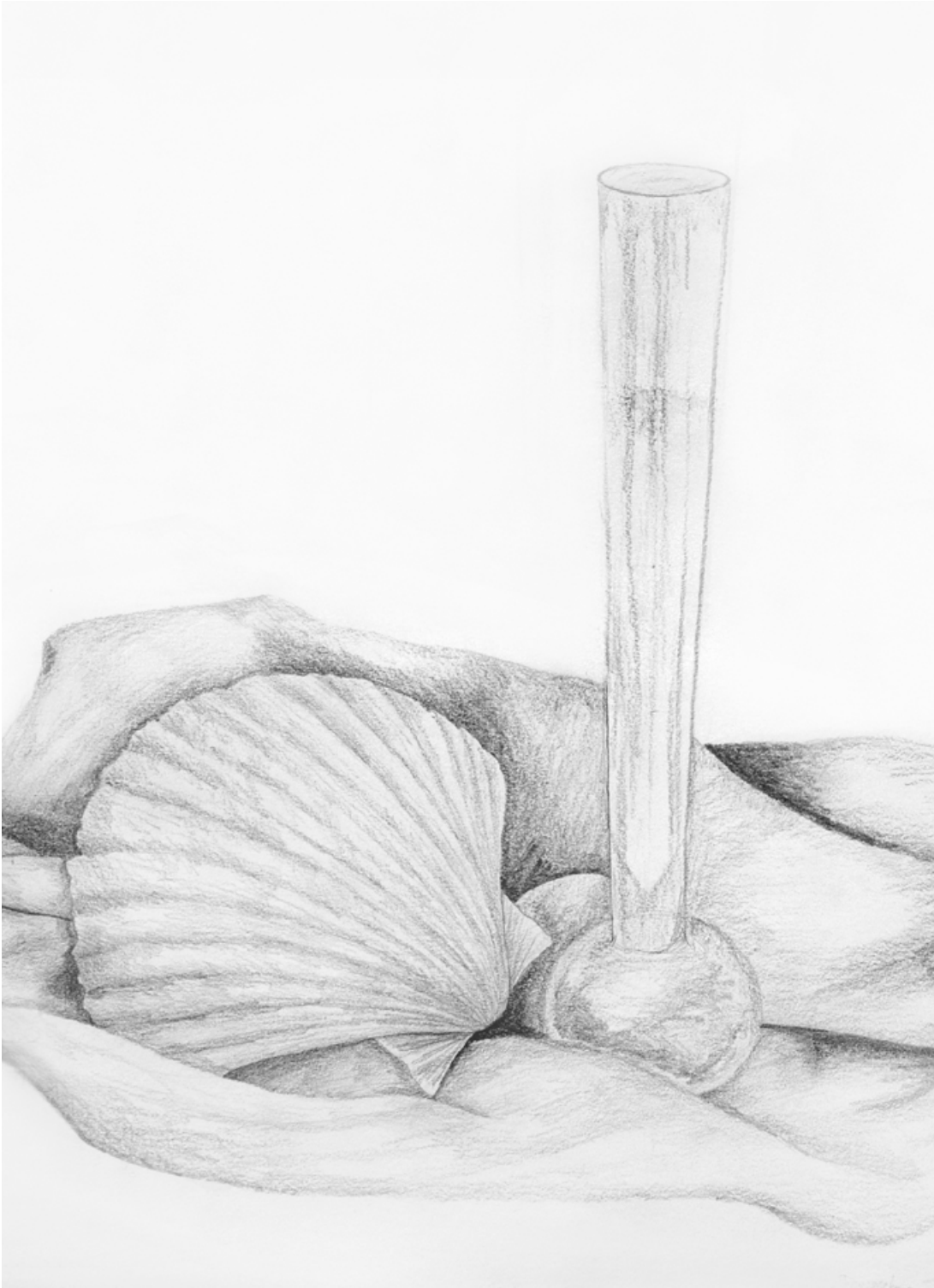
Ale jistě, ovšem je třeba k nim přistupovat jinak než k dospělým. Mých kurzů se bez problémů spolu s dospělými účastnily i děti dvanáctileté, které přišly s velmi silnou motivací. Mladším dětem nestačí jiné předlohy, potřebují specializovaný kurz zaměřený na jejich věkovou kategorii.

Může se tohoto kurzu zúčastnit i člověk, který má dysgrafii a dyslexii?

Pro lidi s takovou diagnostikou jsou tyto kurzy velkým přínosem, protože zapojují i méně používanou, nedominantní pravou mozkovou hemisféru a propojují ji s levou. Izolované funkce mozkových hemisfér jsou právě příčinou výše uvedených potíží. Těto problematice se věnuje například kniha *Rozvoj grafomotoriky* uvedená v seznamu literatury.

Nebude mi rozvoj funkce pravé mozkové hemisféry vadit v mém náročném zaměstnání?

Právě naopak. Žijeme ve společnosti, která klade největší důraz na rozvoj logického myšlení, na rychlou a přesně provedenou práci podle předem daných pravidel. Pravá hemisféra umí tato strnulá pravidla a řád obohatit nápaditostí, je tvůrčí, nebojácna a intuitivní a otevře vám další nekonečný prostor s neobvyklými nápady pro nezvyklá a nečekaná řešení.

6. Kresba tužkou, Zátěší, Martina

7. Kresba tuší, Zákoutí v parku, Jana P.

Seznam pomůcek

Nejdůležitější je místo, kde budete kreslit. Vymezte si pro sebe dost prostoru nejen na samotné kreslení, ale také pro předlohu. Nejlepší je velký psací stůl. Položíte si na něj papír na kreslení, papír s předlohou a při některých úkolech také model – předmět, který budete kreslit. Samozřejmostí je také pohodlná židle a dobré osvětlení. Při úkolech, kdy se kreslí reálný trojrozměrný předmět, záleží také na směru světla: světlo by mělo přicházet z levé horní strany (pro praváky) nebo z pravé horní strany (pro leváky).

Než se pustíte do kreslení, připravte si všechny potřebné věci, abyste se mohli soustředěně věnovat práci a nemuseli od ní odbíhat:

- Především budete potřebovat **papíry**. Pro začátek jsou nejlepší úplně obyčejné kancelářské papíry do tiskárny nebo do kopírky. Jsou pevné a hladké. Lehce nakreslené čáry jsou na nich dobře vidět, při razantním obtahování se nepotrhají. Vydrží gumování a překreslování. Budete jich potřebovat asi třicet.
- Později budete potřebovat **kladívkovou čtvrtku** velikosti A3.
- Připravte si **tužky** číslo 1 (B) a 2 (HB). Vyzkoušíte si, s kterou se vám bude lépe pracovat. Na většinu úkolů se hodí tvrdost číslo 2, později, při práci na světlech a stínech, využijete spíš tužku číslo 1. Před začátkem práce si tužky vždy ořezejte. Dále si připravte **grafitové tuhy**. Jsou k dostání v každém dobře zásobovaném papírnictví. Je to stejný materiál, jaký je uvnitř obyčejné tužky, ale tyto tuhy mají průměr 5 mm a nejsou zasazené do dřeva.

Tvrdość tužek

Evropský systém užívá kombinace písmen: H (hard – tvrdý), F (firm – pevný) a B (black – černý).

Nejměkčí tuha je 8B (9B už je přírodní grafit), nejtvrďší tuha je 10H.

Značení nejobvyklejších tvrdostí: F (tvrdost 3), HB (2 1/2), B (2 1/4), 2B (tvrdost 2), 4B (tvrdost 1).

- **Obyčejnou bílou gumu na tužku**
- **Plastickou gumu**. Prodává se v krabičce a je to měkká guma, která se dá tvarovat jako modelína pro děti.
- **Ořezávátko na tužky**
- **Podložku na kreslení**
- **Desky na hotové výkresy**

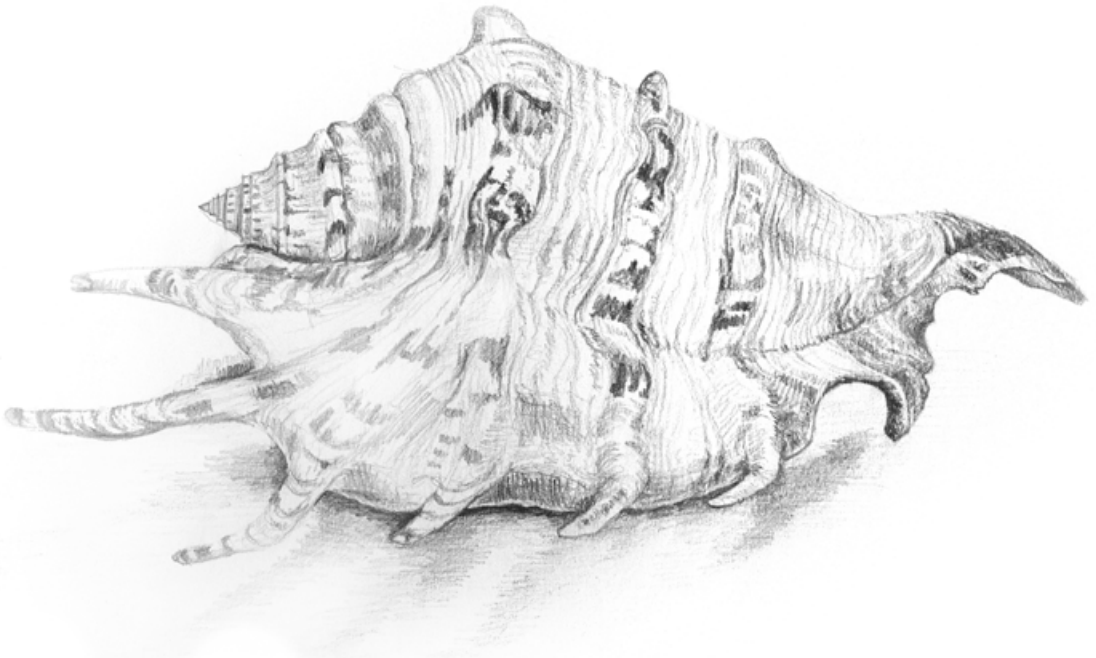

Předlohy pro základní úkoly najdete v této knize, portréty můžete kreslit i podle svých vlastních fotografií nebo podle fotografií z časopisů.

Potřebujete také dost **velkou fotografii svého obličeje**, alespoň ve velikosti pohlednice. To znamená, že obličej by měl být takhle velký, nikoli celá postava. Fotografie můžete vytisknout i na domácí tiskárně připojené k počítači, ale neměla by být rozmazaná.

Připravte si **vylisovaný list** javoru nebo dubu, případně vylisovaný list pampelišky nebo jakýkoli členitý list podobný javorovému nebo dubovému.

Některé úkoly se kreslí podle reálných předmětů. Postupně budete potřebovat skleničku z čirého skla, pěkně rostlou pokojovou květinu, svoji botu. Podrobný popis modelů najdete v textu.

9. Studijní kresba, Mušle, Jana P.

Den první

Máme před sebou první den velkého dobrodružství. Začneme objevovat svět z jiného úhlu pohledu. Možná bude ta cesta vypadat dlouhá a místy obtížná, ale výsledek bude určitě stát za to. Jako na každé cestě se můžeme potkat s nepříjemnostmi. Někoho zaskočí nenadálá vysoká hora, z jejího vrcholku se mu však otevře široký pohled do krajiny. Jiný bude unaven dlouhou trpělivou chůzí, kdy je třeba klást na cestu jeden krok za druhým. Ale jen tak lze dospět k cíli. Čeká nás tam nový svět.

První den nás čeká hodně práce. Nejprve se musíme rozhlédnout po krajině a zjistit, kde se vlastně nacházíme. V několika menších úkolech si ujasníme a vysvětlíme, jak pracuje pravá a levá mozková hemisféra. Prohlédneme si krajinu, kterou jsme zvyklí vídat každý den – krajinu naší levé, dominantní mozkové hemisféry. Je to pro nás pohled tak důvěrně známý, že si ani neuvědomujeme, z jakých prvků sestává, jaká řešení nám den co den nabízí. A teprve v porovnání s tímto důvěrně známým obrazem se můžeme začít rozhlížet po novém světě, po světě kreativní, pravé mozkové hemisféry. Vydržte na této cestě, protože jen když si prohlédnete mapu známého světa, můžete se pustit po nových, dosud nevyšlapaných cestíčkách.

Práce první: autoportrét podle fotografie

Ještě dříve, než začneme zkoumat, jak funguje levá a pravá mozková hemisféra, nakreslíme svůj autoportrét podle fotografie.

Úkol: Nakreslete svůj autoportrét

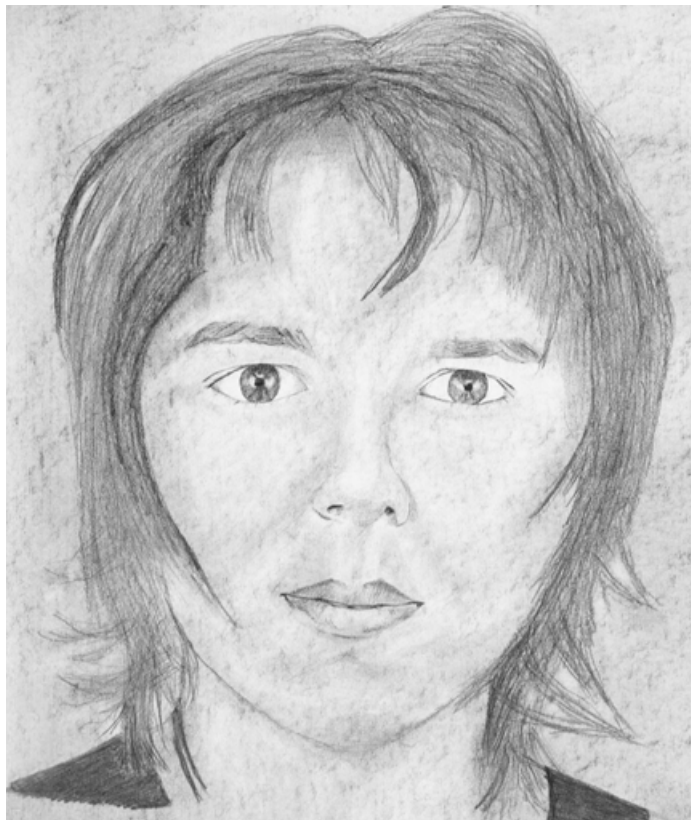
Připravte si papír, tužku, gumu a první předlohu – fotografii svého obličeje. Nakreslete svůj obličej podle předlohy nejlépe, jak v tuto chvíli dovedete. Věnujte mu tolik času, kolik potřebujete.

Proč mám kreslit svůj portrét, když to ještě neumím?

Pro srovnání. Prohlédněte si obrázky v této knize. Byli byste tak udiveni konečným výsledkem, kdybyste neviděli srovnání s prvním pokusem, kdy člověk ještě nedovedl použít všechny nástroje kresby? Tak proto nyní nakreslíme svůj první portrét, uložíme ho do desek a vyndáme ho až tehdy, kdy ho budeme moci porovnat se závěrečnou prací.

10a. *Autoportrét, 1. den, Martina H.*

10b. *Autoportrét, 4. den, Martina H.*

11a. *Autoportrét, 1. den, Klárka 12 let*

11b. *Autoportrét, 4. den, Klárka 12 let*